

The purpose of this apparatus is to show all variation within **Family 35**, as identified by a complete collation of the following thirty-six representative MSS—18, 35, 201, 204, 328, 386, 394, 444, 604, 757, 824, 928, 959, 986, 1072, 1075, 1100, 1247, 1249, 1503, 1548, 1637, 1725, 1732, 1761, 1768, 1855, 1864, 1865, 1876, 1892, 2080, 2466, 2554, 2587 and 2723. The first reading is that of the family and represents the vote of all the collated MSS (listed above) that are not identified as having a variant. 35, 1072, 1503, 1855, 1864, 1892, 2080, 2587 and 2723 have no variants.

ΠΡΟΣ ΤΙΤΟΝ¹

[Greeting]

1.1 Παυλος, δουλός Θεου, αποστολός δε Ιησου Χριστου κατα πιστιν εκλεκτων Θεου και επιγνωσιν αληθειας της κατ' ευσεβειαν, 2 επ' ελπιδι ζωης αιωνιου—ήν επηγγειλατο ό αψευδης Θεός προ χρονων αιωνιων, 3 εμφανερωσεν δε καιροις ιδιοις τον λογον αυτου εν κηρυγματι, ό επιστευθην εγω κατ' επιταγην του Σωτηρος ήμων Θεου· 4 Τιτω, γνησιω τεκνω κατα κοινήν πιστιν: χαρις, ελεος, ειρηνη απο Θεου Πατρος και Κυριου Ιησου Χριστου, του Σωτηρος ήμων.

[Qualifications for elders]

1.5 Τουτου χαριν κατελιπον σε εν² Κρητη, ίνα τα λειποντα επιδιορθωσ³ και καταστησης κατα πολιν⁴ πρεσβυτερους ώς εγω σοι διαταξαμην 6—ει τις εστιν ανεγκλητος, μιας γυναικος ανηρ, τεκνα εχων πιστα, μη εν κατηγορια ασωτιας⁵ ή ανυποτακτα. 7 Δει γαρ τον επισκοπον ανεγκλητον ειναί ώς Θεου οικονομον· μη αυθαδη, μη οργιλον, μη παροινον, μη πληκτην, μη αισχροκερδη· 8 αλλα φιλοξενον, φιλαγαθον, σωφρονα, δικαιον, όσιον, εγκρατη· 9 αντεχομενοι του κατα την διδαχην πιστου λογου, ίνα δυνατος ή και παρακαλειν εν τη διδασκαλια τη ύγιαινουση και τους αντιλεγοντας⁶ ελεγειν.

[They must face opposition]

10 Εισιν γαρ πολλοι και ανυποτακτοι,⁷ ματαιολογοι και φρεναπαται, μαλιστα οί εκ περιτομης, 11 ούς δει επιστομιζειν—οίτινες όλους οικους ανατρεπουσιν, διδασκοντες ά μη δει, αισχρου κερδους χαριν! 12 Ειπεν τις εξ αυτων, ιδιος αυτων προφητης,⁸ “Κρητες αιει ψευσαι, κακα θηρια, γαστερες αργαι”. 13 ‘Η μαρτυρια αύτη εστιν αληθης. Δι’ ήν αιτιαν ελεγε αυτους αποτομωσ, ίνα ύγιαινωσιν εν τη πιστει, 14 μη προσεχοντες Ιουδαικοις μυθοις και εντολαις ανθρωπων αποστρεφομενων την αληθειαν. 15 Παντα⁹ μεν καθαρα τοις καθαροις· τοις δε μεμιασμενοις και απιστοις ουδεν καθαρον, αλλα μεμιανται αυτων και ό νους και ή συνειδησις. 16 Θεον όμολογουσιν ειδεναι, τοις δε εργοις αρνουνται, βδελυκτοι οντες και απειθεις και προς παν εργον αγαθον¹⁰ αδοκιμοι.¹¹

[Qualities to be taught]

2.1 Συ δε λαλει ά πρεπει τη ύγιαινουση διδασκαλια: 2 πρεσβυτας¹² νηφαλιους¹³ ειναί, σεμνους, σωφρονας, ύγιαινοντας τη πιστει, τη αγαπη, τη ύπομοινη· 3 πρεσβυτιδας ώσαυτως εν καταστηματι ιεροπρεπεις, μη διαβολους, μη οινω πολλω δεδουλωμενας, καλοδιδασκαλους

¹ Both the Text and the apparatus are the responsibility of Wilbur N. Pickering, ThM PhD, ©.

² εν || 1 τη 1247

³ επιδιορθωση || επιδιωρθωση 1732

⁴ και παλιν || --- 1761

⁵ ασωτιας || ασωτειας [10%] 2466

⁶ αντιλεγοντας || αντιλεγοντα 1247

⁷ ανυποτακτοι 35: || 1 και [10%] 35

⁸ αυτων προφητης || ~ 21 328 || 1 προφητις 1725

⁹ παντα || παν 1247

¹⁰ αγαθον || --- 1892 (homioarcton?)

¹¹ αδοκιμοι || αδοκιμον 1876

¹² πρεσβυτας || πρεσβυτερους 328,394,928,959,1247,1249

¹³ νηφαλιους || νηφαλεους 1247

4—ἵνα σωφρονιζῶσιν τὰς νεὰς φιλανδρῶν εἶναι, φιλοτεκνῶν, 5 σωφρονῶν, ἀγνῶν, οἰκουρῶν ἀγαθῶν, ὑποτασσομένων¹ τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν, ἵνα μὴ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ βλασφημηται.²

6 Τοὺς νεώτεροὺς ὡσαύτως παρακαλεῖ σωφρονεῖν, 7 περὶ πάντα³ σεαυτὸν παρεχόμενος τύπον καλῶν ἐργῶν: ἐν τῇ διδασκαλίᾳ ἀδιαφορίας,⁴ σεμνοτήτα, ἀφθαρσίαν 8—λόγον ὑγίης, ἀκαταγνώστου—ἵνα ὁ ἐξ ἐναντίας ἐντραπῆ, μὴδὲν ἔχων περὶ ἡμῶν⁵ λεγέειν φαῦλον.

9 Δούλους ἰδίοις δεσποταῖς ὑποτασσεσθαι⁶ ἐν πασίν, εὐαρεστοὺς εἶναι, μὴ ἀντιλεγόντας, 10 μὴ νοσφιζόμενους, ἀλλὰ πιστὴν πᾶσαν ἐνδείκνυμένους ἀγαθῶν, ἵνα τὴν διδασκαλίαν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Θεοῦ κοσμῶσιν ἐν πασίν.

[Saving grace]

11 Ἐπεφανῆ γὰρ⁷ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἡ σωτηρίας πᾶσιν ἀνθρώποις, 12 παιδεύουσα ἡμᾶς ἵνα, ἀρνησάμενοι τὴν ἀσεβίαν καὶ τὰς κοσμικὰς ἐπιθυμίας, σωφρονῶν καὶ δικαίως καὶ εὐσεβῶς ζήσωμεν⁸ ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, 13 προσδεχόμενοι τὴν μακαρίαν ἐλπίδα, καὶ ἐπιφανείαν τῆς δόξης τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, 14 ὃς ἔδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα λυτρωσῆται ἡμᾶς ἀπο πάσης ἀνομίας καὶ καθάρισεν ἑαυτῶν⁹ λαὸν περιουσίῳ, ζῆλωτῆν καλῶν ἐργῶν. 15 Ταῦτα λαλεῖ καὶ παρακαλεῖ καὶ ἐλέγχε μετὰ πάσης ἐπιταγῆς. Μὴδεὶς σου περιφρονεῖτω.¹⁰

[The difference the Gospel makes]

3.1 Ὑπομιμνήσκει αὐτοὺς ἀρχαῖς καὶ ἐξουσίαις ὑποτασσεσθαι, πειθαρχεῖν, πρὸς πᾶν ἐργὸν ἀγαθὸν ἑτοιμοὺς εἶναι, 2 μὴδὲν βλασφημεῖν, ἀμαχοὺς εἶναι, ἐπεικεῖς,¹¹ πᾶσαν ἐνδείκνυμένους πραότητα πρὸς πάντας ἀνθρώπους. 3 Ἡμεῖν γὰρ ποτε καὶ ἡμεῖς ἀνοήτοι, ἀπειθεῖς, πλανώμενοι,¹² δουλεύοντες ἐπιθυμίαις καὶ ἡδοναῖς ποικίλαις, ἐν κακίᾳ καὶ φθῶνι διαγόντες,¹³ στύγητοι, μισοῦντες ἀλλήλους.

[What a marvelous salvation!]

4 Ὅτε δὲ ἡ χρηστότης καὶ ἡ φιλάνθρωπια ἐπεφανῆ¹⁴ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Θεοῦ 5—οὐκ ἐξ ἐργῶν τῶν ἐν δικαιοσύνῃ ὧν ἐποίησαμεν ἡμεῖς ἀλλὰ κατὰ τὸν αὐτοῦ ἐλεόν—ἐσωσεν ἡμᾶς διὰ λουτροῦ παλιγγενεσίας καὶ ἀνακαινώσεως Πνεύματος Ἁγίου, 6 οὗ ἐξέχεεν ἐφ' ἡμᾶς πλουσίως διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν, 7 ἵνα δικαιωθέντες τῇ ἐκεῖνου χαριτί κληρονομοὶ γενώμεθα κατ' ἐλπίδα ζωῆς αἰωνίου.

[So let's do good]

8 Πιστὸς ὁ λόγος, καὶ περὶ τούτων βουλόμαι σε διαβεβαιουσθαι, ἵνα φρονιζῶσιν καλῶν ἐργῶν προιστασθαι οἱ πεπιστευκότες τῷ Θεῷ. Ταῦτα ἐστὶν τὰ καλά καὶ ὠφελίμα τοῖς

¹ ὑποτασσομένων || ὑποτασσομένων 1247

² βλασφημηται || βλασφημεῖται 394

³ πάντα || πάντων 1732

⁴ ἀδιαφορίας 18,35,328,394,604,928,959,1072,1100,1247,1249,1503,1548,1637,1761,1855,1864,1892,2080,2587,2723

ἀδιαφορίας (7.8%) 35^c,201,204,386,444,757,824,986,1075,1503^c,1637^c,1725,1732,1768,1864^c,1865,1876,2466,2554,2723^c

ἀδιαφορία, 'indifference/carelessness', was a common word in classical Greek, while ἀδιαφορία, 'integrity', apparently did not exist in classical Greek, and some scribes may have written the more common word without thinking. Also, φθ → φ would presumably be an easier alteration than the reverse, being a predictable phonetic simplification. 91.9% of all extant Greek manuscripts have the double consonant, although 8.3% do so in a shorter form of the word. In any case, it is scarcely credible that Paul would tell Titus to teach with indifference or carelessness (it might be possible to argue for a derived meaning of impartiality, but why do so?).

⁵ ἡμῶν || ὑμῶν [20%] 201

⁶ ὑποτασσεσθαι || ὑποτασσεσθαι 1249

⁷ γὰρ || --- 328,394,432,1100,1247

⁸ ζήσωμεν || ζήσομεν 1768

⁹ ἐαυτῶν || αὐτῶν 959

¹⁰ περιφρονεῖτω || καταφρονεῖτω 959

¹¹ ἐπεικεῖς || ἐπεικείεις 394

¹² πλανώμενοι || πλανομένοι 757

¹³ διαγόντες || διαγόνταις 757

¹⁴ ἡ χρηστότης καὶ ἡ φιλάνθρωπια ἐπεφανῆ || ~ 456312 328

ανθρωποις. 9 Μωρας δε ζητησεις και γενεαλογιας και ερις¹ και μαχας νομικας περιστασο, εισιν γαρ ανωφελεις και ματαιοι.

10 Αίρετικον ανθρωπον μετα μιαν και δευτεραν νουθεσιαν παραιτου, 11 ειδως ότι εξεστραπται ο τοιουτος και άμαρτανει, ων αυτοκατακριτος.²

[Farewell]

3.12 Όταν πεμψω Αρτεμαν³ προς σε ή Τυχικον, σπουδασον ελθειν προς με εις Νικοπολιν, εκει⁴ γαρ κεκρικα παραχειμασαι. 13 Ζηναν τον νομικον και Απολλω σπουδαιως προπεμψον, ίνα μηδεν αυτοις λειπη. 14 Μανθανετωσαν δε και οί ήμετεροι καλων εργων προιστασθαι, εις τας αναγκαιας χρειας, ίνα μη ωσιν ακαρποι.

15 Ασπαζονται⁵ σε οί μετ' εμου παντες. Ασπασαι τους φιλουντας ήμας εν πιστει. Ή χαρις μετα παντων υμων.⁶ Αμην.⁷

¹ ερις 394^c,1768^c || ερεις [75%] 201,394,604,986,1247,1249^c,1548,1768,1855^c

² και αμαρτανει ων αυτοκατακριτος || --- 18 (possible homoioteleuton: -τος . . . -τος)

³ αρτεμαν || άρτεμαν 328

⁴ εκει || 1 σε 1637

⁵ ασπαζονται || ασπαζοντες 824

⁶ υμων || ημων 959,1725

⁷ The Greek font used is Bwgrkl and may be downloaded free from <http://www.bibleworks.com>.